

Pavlykivska, O. (2016). Mekhanizmy upravlinnia sotsialnymy resursamy pidpriemstv [Mechanisms of management by the enterprises' social resources]. *Socio-Economic Problems and the State*. 15 (2), 139-146.

ISSN 2223-3822

Механізми управління соціальними ресурсами підприємств

Ольга Павликівська

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна

e-mail: olga.i.pavl@gmail.com

к.е.н., доцент, кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

Article history:

Received: September, 2016

1st Revision: September, 2016

Accepted: October, 2016

JEL classification:

M14

UDC:

330.8, 332.2

Abstract: Доведено, що на практиці соціальна компонента, як правило, нівелюється або розглядається у відриві від основної діяльності, що суперечить вимогам комплексності використання всіх видів ресурсів, не дозволяє оцінити соціально відповідальну діяльність як вагомий внесок в розвиток конкурентоздатності суб'єкта господарювання.

Подано авторське розуміння поняття «соціальні ресурси» – це економічний фактор в основу якого покладена взаємодія людини, бізнесу та суспільства як у внутрішньому, так й у зовнішньому середовищі суб'єкта економіки. В авторському визначенні акумулюється основний елемент концепції стійкого розвитку – використання внутрішніх та зовнішніх соціальних ресурсів (внутрішня взаємодія трудових ресурсів та результат взаємодії із бізнес-партнерами, державою, суспільством у зовнішньому середовищі).

Охарактеризовано механізми ефективного залучення соціальних ресурсів в господарський обіг, за яким необхідно дотримуватись певних принципів соціально відповідальної діяльності, які мають як загальноприйнятій, так й специфічний характер. Використання першої групи принципів пов'язане із тим, що соціальні ресурси є складовою частиною загальної системи ресурсів підприємства. До них можна віднести: ефективність, комплексність, доцільність, узгодженість інтересів, цільове призначення, багаторівневий аналіз.

Keywords: соціально відповідальна діяльність, соціальні ресурси, система зацікавлених сторін, вплив на суспільство, соціально-економічний ефект.

Павликівська О. Механізми управління соціальними ресурсами підприємств [Електронний ресурс] / Ольга Павликівська // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2016. — Вип. 2 (15). — С. 139-146.

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Дослідження господарської діяльності підприємства, а саме проблем, які виникають в процесі його функціонування, дозволяє стверджувати, що на практиці соціальна компонента, як правило, нівелюється або розглядається у відриві від основної діяльності, що суперечить вимогам комплексності використання всіх видів ресурсів, не дозволяє оцінити соціально відповідальну діяльність як вагомий внесок в розвиток конкурентоздатності суб'єкта господарювання. Окрім цього, розв'язання зазначених проблем, обґрунтовується змінами в розвитку суспільства, де основна увага приділяється «соціалізації економіки» – сукупності ефективно функціонуючих суб'єктів господарювання, для яких поряд із економічним ростом та досягненням максимального прибутку, пріоритетним є вирішення соціальних проблем.

В цій площині особливої актуальності набувають питання акумуляції та залучення в господарський оборот підприємств соціальних ресурсів, з метою реалізації соціально відповідальної діяльності, а особливо практичних рекомендацій з управління корпоративною соціальною відповідальністю. Тобто відбувається повна переоцінка в процесі розвитку та забезпечення сталого існування суб'єктів господарювання: від домінування виключно виробничих систем до логічного економічно доцільного поєднання виробничої й соціальної систем.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз спеціальної літератури дозволяє стверджувати, що існують відмінності у трактуваннях понять «ресурси», «соціальні ресурси». Це пов'язано лише із тим, що в певні часи різні економічні школи брали за основу різні ресурси, зокрема, використання терміну ресурс як «енергія, інформація, речовина» - внаслідок історичної переоцінки пріоритетів у використанні ресурсів; використання одиничних термінів та поєднання їх в один логічний термінологічний ланцюг «земля, праця, капітал» як наслідок зміни різних історичних епох, тощо.

Сучасні дослідники проблем оцінки конкурентоздатності бізнесу, його стійкого розвитку, все частіше привертають свою увагу до ефективності управління «знаннями», «людським капіталом», «соціальними ресурсами», оскільки висококваліфікований персонал стає головним носієм конкурентних переваг фірми. Переконливою є точка зору П. Друкера, який пов'язував високі економічні результати підприємства з людськими ресурсами. Матеріальні, фінансові та інші ресурси, на думку автора, підкоряються законам механіки, оскільки навіть при покращенні у їх використанні «вихід» ніколи не буде більшим, а ніж сума їх «входів». Винятково лише людина може підвищувати ефективність виробництва [5].

Сутність поняття «соціальні ресурси» досліджена в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. З метою кращого розуміння та формування власного бачення стосовно даного терміну розглянемо деякі із них.

«Характерною ознакою сучасного етапу розвитку людства є посилення дії соціальних чинників та ролі людини у всіх сферах суспільного буття. Це є свідченням того, що для сучасного менеджменту першорядне значення мають соціальні ресурси» зазначає М. Руженський [6, с. 5].

Зокрема, О. Кіреєва акцентує основну увагу на людському факторі як складовій соціальних ресурсів [3, с. 118]. Автор стверджує, що «...рівень, якість і ефективність державного управління, на що вирішальний вплив робить «людський чинник», дають найважливіше джерело соціальної модернізації і виступають рушійною силою

подальшого розвитку суспільства...».

С. Гринецька на сторінках журналу «Економіст» доводить, що людський капітал є соціальним ресурсом, який орієнтований на самостійний розвиток як на особистісному рівні, і таким що сприяє зміні вектора розвитку та соціально-економічних практик на рівні держави [1, с. 13].

Е. Мамонтова стверджує, що «соціальні ресурси – це духовні та матеріальні цінності та блага, тісно пов'язані з життєвими інтересами людей» [4, с. 13].

Переконливою є думка О. Грішної про те, що «На перше місце в системі чинників економічного зростання виходять нові – нематеріальні – активи. Автор акцентує увагу на важливості процесу капіталізації підприємств, основним критерієм якого є інтелектуальний і соціальний капітал, оскільки тільки він спроможний відобразити динаміку організаційної стійкості та процесу створення цінностей [2, с. 13].

Отже, здійснений аналіз літератури з означеної проблеми дозволяє стверджувати, що поняття «соціальні ресурси» часто цитоване у спеціальних джерелах, проте, єдине загальноприйняте його формулювання відсутнє. Більшість економістів розглядають його як фактор використання потенційних можливостей суб'єкта господарювання, базований на взаєминах людей.

Дотримуючись загальноприйнятої позиції, ми все ж таки пропонуємо більш широке визначення досліджуваної категорії: соціальні ресурси – це економічний фактор в основу якого покладена взаємодія людини, бізнесу та суспільства як у внутрішньому, так й у зовнішньому середовищі суб'єкта економіки. Слід зазначити, що у авторському визначенні акумулюється основний елемент концепції стійкого розвитку – використання внутрішніх та зовнішніх соціальних ресурсів (внутрішня взаємодія трудових ресурсів та результат взаємодії із бізнес-партнерами, державою, суспільством у зовнішньому середовищі).

3. Постановка завдання.

В процесі дослідження необхідно подати авторське розуміння поняття «соціальні ресурси», а також виділити систему показників оцінки зовнішніх та внутрішніх соціальних ресурсів та їх вплив на соціально відповідальну діяльність підприємств.

4. Виклад основного матеріалу.

Незаперечним є той факт, що ключовим фактором існування суспільства є ресурси. Це є фундаментальне поняття політичної економії, яке означає запаси чогонбудь, які можна використати в разі потреби» [7, с. 515]. Часто зазначений термін ототожнюють із природними ресурсами, які можуть використовуватись як засоби виробництва і корисність яких може змінюватись під впливом людини. Ми вважаємо, що до категорії ресурсів належать всі фактори, які забезпечують діяльність суб'єкта господарювання від природних до штучно створених людиною в процесі суспільного розвитку: матеріальні, нематеріальні, трудові, інформаційні. Проте, ефективність використання ресурсів нерозривно пов'язана із ефективністю системи управління ними, тобто виконується наступний ланцюг завдань: «надходження ресурсів на підприємство – використання ресурсів для досягнення цілей управління підприємством – отримання результату діяльності», що схематично представлено на рис. 1.

Рис. 1. Принципи функціонування ресурсів в системі управління підприємством

Таким чином, соціальні ресурси є важливим фактором ефективності господарської діяльності підприємств, в основі якого покладено взаємодія бізнесу, людини та суспільства, як всередині підприємства, так і за його межами. У зв'язку із цим, соціальні ресурси доцільно поділяти на внутрішні (відображають особливості формування та використання ресурсів) та зовнішні (відображають особливості взаємодії підприємства з навколишнім середовищем), що схематично представлено на рис. 2.

Розвиток та вдосконалення внутрішніх соціальних ресурсів визначається можливостями взаємодії факторів виробництва, підприємства і його персоналу з метою вирішення завдань господарської діяльності. Тобто масштаби внутрішніх соціальних ресурсів відображають взаємодію бізнесу із внутрішніми стейкхолдерами: власниками, керівництвом, керівним складом нижчих рівнів та персоналом.

Для ефективного залучення соціальних ресурсів в господарський обіг необхідно дотримуватись певних принципів соціально відповідальної діяльності, які мають як загальноприйнятій, так й специфічний характер. Використання першої групи принципів пов'язане із тим, що соціальні ресурси є складовою частиною загальної системи ресурсів підприємства. До них можна віднести: ефективність, комплексність, доцільність, узгодженість інтересів, цільове призначення, багаторівневий аналіз. Разом із цим, соціальні ресурси наділені й специфічними особливостями, зокрема: взаємозамінність, практична невичерпність, відновлення, складність кількісної та якісної оцінки, тощо.

Характерні особливості залучення соціальних ресурсів в господарський оборот від яких залежить ефективність соціально відповідальної діяльності наведені у таблиці 1.

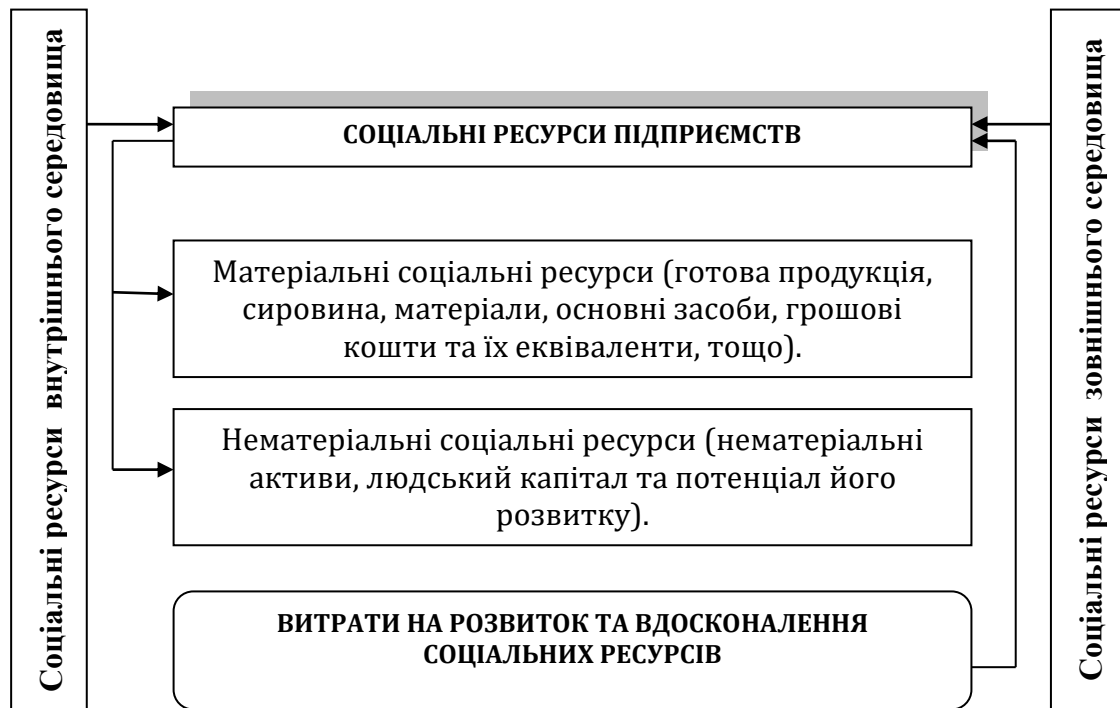

Рис. 2. Система функціонування соціальних ресурсів підприємств

Таблиця 1. Принципи залучення соціальних ресурсів			
Загальноприйняті принципи		Специфічні принципи	
Принцип	Характерні ознаки	Принцип	Характерні ознаки
ефективність	витрати пов'язані із залученням соціальних ресурсів мають бути співставними з доходами підприємства, пов'язаними із соціально відповідальною діяльністю	різноманіття	можливість залучення із різних джерел
комплексність	використання всього ресурсного потенціалу	взаємозамінність	використання різних за походженням та однакових за характером участі в соціально відповідальній діяльності
доцільність	нарощування й використання соціальних ресурсів не має бути самоціллю	практична невичерпність і відновлення	залучення в різних операційних циклах та відновлення використаних ресурсів
узгодженість інтересів	нейтралізація взаємовиключних тенденцій між стейкхолдерами	деградація в разі їх не повного використання	можливе зниження нематеріальної складової
цільове призначення	формування цілей і завдань оптимального використання соціальних ресурсів, оцінка їх достатності	складність кількісної та якісної оцінки	необхідність, за потреби, детальнішої розробки принципів оцінки ресурсів
багаторівневий аналіз	усесторонній аналіз особливостей соціальних ресурсів на різних рівнях управління		

5. Висновки та перспективи подальших досліджень.

Ефективність діяльності підприємства у сучасних умовах залежить від багатьох різних факторів, як зовнішніх, так і внутрішніх. Головним чинником, що впливає на ефективність управління підприємством, є ефективність управління його ресурсами. При цьому слід відзначити, що у сучасній економічній літературі досі не існує єдиної думки щодо визначення терміну «ресурси підприємства» та їх складу. Ресурси надходять на підприємство, використовуються для досягнення його цілей та впливають на результат.

Процес досягнення мети діяльності сучасних підприємств акумулює наступні напрями: досягнення визначених соціальних і економічних результатів, які б відповідали потребам зацікавлених сторін; оптимізація процесів пов'язаних із використанням всіх видів ресурсів, тощо. Зазначені напрями, в тій чи іншій мірі, залежать від наявності соціальних ресурсів підприємств, адже оптимальний рівень ресурсів дозволяє вирішувати такі основні соціальні завдання:

- підвищення рівня пізнаваності та формування довіри суспільства до суб'єкта підприємницької діяльності;
- створення позитивного іміджу в населення та влади на різних рівнях (місцевої, регіональної, загальнодержавної) щодо бережливого відношення до оточуючого природного середовища, покращення якості товарів та послуг, здійснення внеску в соціальну сферу на території присутності.

Отже, для досягнення високого рівня конкурентоздатності підприємства необхідна постійна реалізація завдань з метою акумуляції та оптимального використання соціальних ресурсів.

Author details (in Russian)

Механизмы управления социальными ресурсами предприятий

Ольга Павлыкivска

Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя

ул. Русская, 56, г. Тернополь, 46001, Украина

e-mail: olga.i.pavl@gmail.com

к.э.н., доцент, кафедра бухгалтерского учета и аудита

Аннотация. Доказано, что на практике социальная компонента, как правило, нивелируется или рассматривается в отрыве от основной деятельности, противоречит требованиям комплексности использования всех видов ресурсов, не позволяет оценить социально ответственную деятельность как весомый вклад в развитие конкурентоспособности предприятия.

Представлено авторское понимание понятия «социальные ресурсы» - э то экономический фактор, в основу которого положена взаимодействие человека, бизнеса и общества как во внутренней, так и во внешней среде субъекта экономики. В авторском определении аккумулируется основной элемент концепции устойчивого развития - использование внутренних и внешних социальных ресурсов (внутреннее взаимодействие трудовых ресурсов и результат взаимодействия с бизнес-партнерами, государством, обществом во внешней среде).

Охарактеризованы механизмы эффективного привлечения социальных ресурсов в хозяйственный оборот, по которым необходимо придерживаться определенных принципов социально ответственной деятельности, которые имеют как общепринятый, так и специфический характер. Использование первой группы принципов связано с тем, что социальные ресурсы являются составной частью общей системы ресурсов предприятия. К ним можно отнести: эффективность, комплексность, целесообразность, согласованность интересов, целевое назначение, многоуровневый анализ.

Ключевые слова: социально ответственная деятельность, социальные ресурсы, система заинтересованных сторон, влияние на общество, социально-экономический эффект.

Author details (in English)

Mechanisms of management by the enterprises' social resources

Olga Pavlykivska

Ternopil Ivan Pulyk National Technical University
56 Ruska str., 46001 Ternopil, Ukraine
e-mail: olga.i.pavl@gmail.com
Ph.D., Assoc. Prof., Department of Accounting and Audit

Abstract. It is proved that the social component is usually offset or considered separate from the main activity, in practice that contrary to the requirements of the all kinds of resources complex using, does not allow to assess socially responsible activity as a significant contribution to the development the competitiveness of the economic activity subject.

Here is provided the author's understanding of the concept of «social resources» as an economic factor based on the interaction of human, business and society in the internal as well as external environment of the subject of the economy. It is accumulated in the author's definition, the main element of the sustainable development concept, which means using of internal and external social resources (internal interaction of labour resources and the result of interaction with business partners, the state, and society in the external environment).

Here is characterized the mechanisms of the effective engagement of the social resources into economic turnover in accordance with which it is necessary to adhere to certain principles of socially responsible activity, which have both generally accepted as well as specific character. The use of the first group of principles is due to the fact that social resources are an integral part of the enterprise's overall resources system. These issues may include efficiency, complexity, and expediency, consistency of interests, purpose, and multilevel analysis.

Key words: socially responsible activities, social resources, system of concerned parties, impact on society, socio-economic impact.

Використана література:

1. Гріневська С. Соціальні ресурси розвитку регіону в умовах децентралізації / С. Гріневська // Економіст. – №8, серпень. – 2016. – С. 13-20.

2. Грішнова О. А. Нагромадження людського, інтелектуального і соціального капіталу підприємства як основна форма його капіталізації / О. А. Грішнова. – Донецьк: Вісник Донецького університету економіки і права.– 2011.–№ 1.–С.10- 13.
3. Кіреєва О. Б. Сутність поняття "соціальні ресурси" / О. Б. Кіреєва // Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Сер.: Державне управління. - 2014. - Т. 15, Вип. 291. - С. 118-131. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpdduu_du_2014_15_291_14.
4. Мамонтова Е. В. Місце символічного ресурсу у системі соціальних ресурсів державного управління / Е. В. Мамонтова // Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_DN_2007/Gosupravlenie/20571.doc.htm.
5. Питер Ф. Друкер. Практика менеджменту / Друкер Питер Ф. - М.: Вільямс, 2009. – 400 с.
6. Руженський М. М. Соціальний менеджмент: навч. посібник / М. М. Руженський. – К.: ІПК ДСЗУ, 2010. – 252 с.
7. Словник української мови: в 11 томах. — Том 8, 1977. — Стор. 515. Електронний ресурс: <http://sum.in.ua/s/resurs>

References

1. Hrinevs'ka, S. (2016) Sotsial'ni resursy rozvytku rehionu v umovakh detsentralizatsiyi [Grinevskaya S. Social resources of the region's development under conditions of decentralization]. *Economist*, No. 8, pp. 13-20.
2. Hrishnova, O. A. (2011) Nahromadzhennya lyuds'koho, intelektual'noho i sotsial'noho kapitalu pidpryyemstva yak osnovna forma yoho kapitalizatsiyi [Accumulation of human, intellectual and social capital of the enterprise as the main form of its capitalization]. *Donetsk: Bulletin of the Donetsk University of Economics and Law*, No. 1, pp. 10-13.
3. Kiryeyeva, O. B. (2014) Sutnist' ponyattya "sotsial'ni resursy" [The essence of the notion of "social resources"]. *Collection of scientific works of the Donetsk State University of Management. Sir : Governance*, T. 15, Vip. 291, pp. 118-131. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpdduu_du_2014_15_291_14.
4. Mamontova, E. V. Mistse symbolichnoho resursu u systemi sotsial'nykh resursiv derzhavnoho upravlinnya [The Place of Symbolic Resource in the System of Social Resources of Public Administration]. Access mode: http://www.rusnauka.com/7_DN_2007/Gosupravlenie/20571.doc.htm.
5. Peter, F. Drucker (2009) *Management Practice* [Management Practice]. Moscow. Williams.
6. Ruzhens'kyu, M. M. (2010) Sotsial'nyy menedzhment: navch. Posibnyk [Social Management: Teach. manual]. Kyiv. IPC DOS.
7. Slovyk ukrayins'koyi movy: v 11 tomakh (1977) [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes], Vol. 8, P. 515. Electronic resource: <http://sum.in.ua/s/resurs>.